

Ungdomsbrigaden Bulgarien 1948

Som jeg gjorde opmærksom på i kapitel 1, afveg jeg ret meget fra de øvrige deltagere, i og med jeg endnu ikke havde lagt eftervirkningerne fra en mere end beskidt krig bag mig. Dertil kom, at jeg i marts 1948 meldte mig ud af DKP, hvilket forargede partitro betonkommunister.

Dette og min noget egoprægede adfærd skabte en vis distance – (intolerance) jeg fik ikke den kolde skulder – men alligevel blev jeg afskåret fra inderkredsens hyggelige stunder. Dette var noget selvforskyldt af to grunde, for det første var jeg rystende ligeglad med alt og alle, for det andet havde jeg Lilian med – og glade som vi var og stadig er for hinanden, havde vi nok i os selv.

Deltagere

Efter at have studeret de forskellige billeder må jeg tilstå, at jeg ikke kan genkende nogen overhovedet ud over dem, der befandt sig i min nærmeste bekendtskabskreds, og det var Bopasabotørerne:

Kjeld Petersen kaldet Blik

Fritz Dørge kaldet Max

Hugo Horwitz kaldet Uffe.

Hertil kom Lilians veninde Ditte, som var kæreste med Bopasabotøren Pierre Honoré kaldet Mads.

Rejseteknik

Udfra sidste års erfaringer i Jugoslavien havde jeg i Sverige i god tid købt et relativt stort antal armbåndsure af god kvalitet og til en rimelig pris, derudover silkestrømper eller måske nylonstrømper og flere par cowboybukser – let omsættelige varer i Østeuropa.

Den omfangsrige, men upraktiske køjesæk har vel indeholdt min og Lilians fælles bagage. Køjesækken var i sin tid organiseret fra Die Deutsche Kriegsmarine. I dag er min eneste forklaring på dette monstrum, at vi ikke havde penge til at købe passende rygsække.

Rejserute

Fra Ystad i Sverige sejlede vi med færge til Svinoujscie (nær Stettin) i Polen. Derfra med tog gennem Ungarn – Jugoslavien til Bulgarien. Afrejsen har sandynligvis været i maj måned. Sejlturen foregik i magelige liggestole i strålende sol på dækket (af hensyn til minefaren) . Da vi anløb havnen henunder aften, så vi et meget stort tysk krigsskib ligge i floden med bunden i vejret. Ellers bar alt præg af krig med følgende fattigdom. Vi steg på toget og allerede her, blev det klart, at de rettroende ikke ønskede at mænge sig med den frafaldne. Det var kun en fordel, al den stund at kun vi fire personer havde en kupé for os selv – modsat sad de andre på resten af turen som sild i en tønde.

Rejseteknisk snilde

Hurtigt fandt vi ud af, at Lilian også virkede tiltrækkende på lus og lopper, så derfor sendte vi gerne hende først ind i den nye kupé, når der skulle skiftes tog. Blev hun ikke skambidt i løbet af få minutter var der fri bane. Vort «komfortable» natteleje i modsætning til de øvrige deltagere gav nogle sure opstød, men dem overhørte vi.

«Som man reder, så ligger man», siger man i Vanløse.

Bureaukratiske forhindringer

Efter at have kukkeluret i en rum tid i toget blev Uffe hentet, da han i modsætning til brigadens ledere havde sprogkundskaberne i orden. Det viste sig, at brigaden havde en pige med, som ikke var opført på det fælles visum, derfor nægtede man hende indrejse.

Uffes beretning

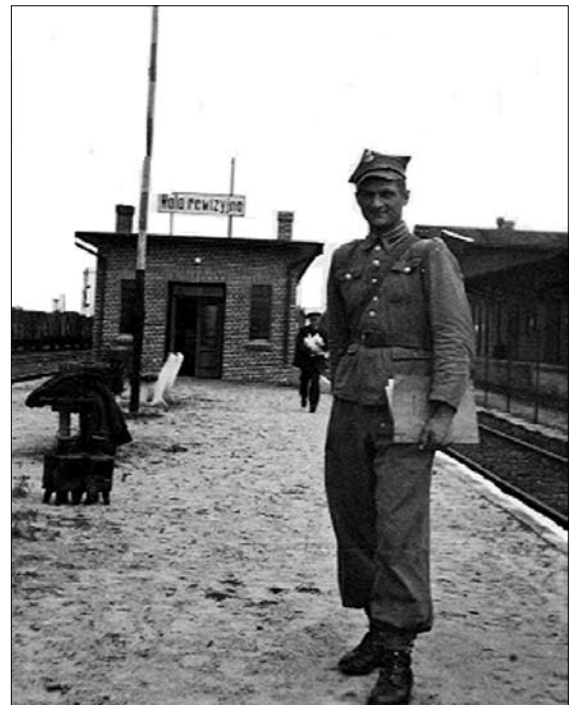
«Jeg forsøgte på alle måder at forklare dem, at dette var en fis i en hornlygte, og at vi selvfølgelig snarest ville bringe formalia i orden. Men uden held, det var som at hælde vand på gæs. Det var om ikke andet bureaukrater af format. Da færgen skulle afgå (toget holdt endnu på perronen) blev Uffe og pigen eskorteret til færgen og forsøgt tvunget om bord.

Jeg råbte op til kaptajnen: Vi vil ikke om bord, hvorefter denne gik ned ad landgangsbroen og spærrede vejen for grænsevagterne».

Toget og færgen forlod stedet – tilbage var Uffe og pigen – begge tilbragte natten i detentionen.

Pigen blev sendt hjem med næste færge og Uffe begyndte en rejse tværs gennem Østeuropa – uden bagage og uden en klink på lommen. Vi har aldrig snakket om, hvordan han bar sig ad. At han klarede sig fandt vi helt selvfølgelig.

Den polske grænsevagt
flot – malerisk,
men bureaukrat

Ditte til venstre tager en slapper

Den senere Fru Staffe var endnu et forholdsvist ubeskrevet blad. Tilsyneladende forknyt – blot ikke i virkelighedens verden.

I Beograd havde vi et længere ophold, derfor blev der tid til at «beundre» Det nye Beograd. Da vi skulle stige på toget i buldermørke på banegården, var vi omgivet af flere suspekte personer. Blik og Max bad jeg derfor holde skarpt øje med vor oppakning, medens pigerne og jeg kæmpede for at få plads i toget. Under dette svinger jeg Dittes rygsæk op, men er så uheldig at en jernbeslået støvle smadrer vinduet. Straks stod to togbetjente og forlangte vistnok 10 dinarer. På et tidspunkt stak jeg af og gemte mig med held på trods af, at de gennemsøgte hele toget. Men – Men, Uffes kuffert var pist væk borte. Jeg tilgav dem aldrig.

Sofia

Her fik en grundig information om vore opgaver og som finale dukkede en herre op – let genkendelig med det for partifuntionærere karakteristiske udstyr. Et par dage skægstubbe, man havde jo travlt og brugte derfor ikke tid til noget så småborgerligt som en barbering. Benklæderne var med skarpe pressefolder og som skjorten i vestligt snit og kvalitet.

Nu fortalte han, at den forræderiske marskal Tito, som brigadedeltagerne havde råbt hurra for mindre end et døgn tidligere, var en ussel forræder, der havde svigtet det kommunistiske fællesskab og derfor var Tito og Jugoslavien udstødt af Komin-form. Da han var færdig med sin lektie, spurgte han, om vi havde spørgsmål. Uffe rakte hånden op og spurgte:

«Nu har vi hørt det, du har fået besked på at sige, vil du være venlig at fortælle os, hvad du synes, er den egentlige grund til dette brud».

Tidlig morgen, nær grænsen til Bulgarien passerede vi den ene bjergdal efter den anden og overalt, hvis man så godt efter, åbenbarede store militærstyrker.

Til Pigerne sagde jeg, her er altså noget rivende galt, dette er ikke en militærøvelse, det ligner mere forberedelserne til krig.

Der blev meget stille og vor popularitet steg ikke.
Grøfterne blev endnu dybere.

Lejrens beliggenhed og indretning

Dalen blev kaldt Rosendalen. I fordums tider havde man dyrket roser og af kronbladene presset en olie (rosenolie), der blev anvendt til fremstilling af parfumer.

Men om det var pga. en herskende mangel på fødevarer ved jeg intet om, men da vi var der, dyrkedes overvejende majs på landbrugsarealerne. Disse arealer strakte sig ca. en kilometer fra en mindre flod mod den svagt skrånende bjergside, hvor kanal og lejr befandt sig omkring 200 meter over dalbunden. Husene var indvendigt forsynede med køjer i to etager, Hver sektion havde plads til ca. fire personer. Underlaget var sække fyldt med halm. Rene loppereder. Mænd og kvinder var adskilt.

Forplejningen

Morgen og til middag serveredes majsbrød – blommemarmelade og te af en oprindelse, jeg aldrig kunne fastslå. Til aften serveredes fra noget, der mindede om en grukedel, en kraftig suppe, krydret med paprika.

Spændende var det at fiske i suppegryden for at finde kødstykker, der som regel stammede fra en ged eller et får. Med nogen væmmelse gik jeg uden om kønsdele (testikler og sligt) andre kastede sig over dem og betragtede dem som en delikatesse. Målt med vore dages velfærdssamfunds normer var kosten under al kritik, men jeg hørte aldrig nogen brokke sig.

Selv under disse primitive forhold med hårdt fysisk arbejde i steghede blev ingen syge.

Her slår arbejdshelten mave.

Bulgarien – facts ultra kort

Terræn

Nordligste region er Donau-plateauet; området lige syd for Donau har en bakket overflade, der går over i Balkanbjergene, der strækker sig fra Jernporten ved Donau til Sortehavet. Af de mange pas er Zipka-passet vigtigste forbindelse mellem Donau-plateauet og Maritsa-dalen. Højeste top Musala, 2925 m.

Klima

Temperaturen er gennemsnitlig 20 – 25° om sommeren. –2 til + 2 om vinteren.

Befolkning

85 % er bulgarere, 8 % tyrkere og 3 % sigøjnere. 82 % er tilsluttet den græsk-ortodokse kirke. Sprogligt kan russere og bulgarere forstå hinanden, da sproget tilhører den slaviske sprogstamme. Alfabetet er det kyrilliske. (russiske). Skolepligt fra det 7. til det 16, år.

Erhverv

Landbruget var tidligere hovederhvervet, men efter 2. Verdenskrig udvikledes industrien kraftigt. Kollektivbrugene er nu udstykket i små lodder. Hvede, byg, majs og sukkerroer dyrkes i dalstrøgene, i området nær Sofia grønsager, frugt, ris, og bomuld, i kystområderne vin. Blommer fra bjergenes forland, tobak i grænseområdet mod Tyrkiet.

Vigtigste industriprodukter er stål, cement, maskiner, kemikalier, tekstiler og næringsmidler. Ved Sortehavet findes større turistcentre. Olie, naturgas, bly, zink, kobber, mangan og jernmalm dækker hjemmemarkedets behov.

Bulgariens historie – kort tilbageblik

I 1396 bukkede landet under for osmannerne og blev i 500 år en tyrkisk provins. Styret blev ret strengt, men på trods af at man fik lov til at beholde sin religion og kultur var der mange oprør.

I 1877 kom russiske styrker til undsætning (kampen om Zipka passet). Et år senere blev Bulgarien ved en fredsaf tale et selvstændigt fyrstendømme. De følgende årtier er mildt sagt mere end omskiftelige og karakteristisk med sit kaos for landene på Balkan.

I 1934 indførtes et diktatur, som under 2. Verdenskrig erklærer vestmagterne krig, men som ved et kunststykke undgår krig mod Sovjet.

I 1944 erklærer Sovjet krig mod Bulgarien og besætter landet. I 1946 afskaffedes monarkiet og folkerepublikken opstod. Industri og banker blev nationaliseret og landbruget kollektiviseret.

Dimitrofs liv – kort tilbageblik

Dimitrov, Georgi; (1882 – 1949): bulgarsk kommunistleder. Anklagedes 1933 for meddelagtighed i rigsdagsbranden i Berlin, men vendte i et blændende forsvar anklagen mod Göring og frifandtes. Rejste derefter til Sovjetunionen; 1935 – 43 Kom-interns generalsekretær.

Vendte i 1945 tilbage til Bulgarien, blev 1946 ministerpræsident og partiets leder.

Dimitroff projektet – brigadens opgave

Industrien og den sociale udvikling stillede kontante krav til energiforsyningen. Derfor planlagde man et gigantisk projekt, hvor man ved at samle vand og føre det til et reservoir kunne udnytte vandkraften i turbiner. Billeder fra senere besøg af reservoir, den kæmpestore dæmning og turbinehaller er desværre gået tabt. Derfor denne lidt primitive forklaring.

År senere indførte Bulgarien atomkraft. Værket var russisk med samme konstruktion som Tjernobylværket.

Tjernobyl-katastrofen i Ukraine ligger over 20 år tilbage. Den ringe sikkerhed og risikomomentet for Europa fik efter massive internationale krav til følge, at det bulgarske og det østtyske atomkraftværk i Greifswald blev lukket.

Et stykke oppe ad bjergsiden graves kanaler. Vandet kunne nu føres til reservoiret og/eller, når der var behov derfor bruges til kunstvanding af de lavere liggende landbrugsarealer

Reservoir
formodentlig ved Dimitroff værket

EU-kommissionen har for nylig på trods af protester givet grønt lys for et nyt atomkraftværk i Bulgarien. Græsrodsorganisationer er gået i offensiven mod værket i Belene i Bulgarien. Hovedindvendingen er, at det kommer til at ligge i et område med hyppige jordskælv.

Lejrens bygninger var murede med tegltag. Når man samtidig ser på halmsækken beregnet til bajonetfægningens ædle kunst, får man let den tanke, at lejrens sekundære formål var af militær art. Da vi i 1991 forsøgte at finde lejren, var der intet at spore.

Personlige oplevelser

Uanset hvilke holdninger og opfattelser du har, skildrer jeg vor dagligdag, som jeg oplevede den. Glem ikke, at jeg, som beskrevet i kapitel 1, var egopræget og blottet for illusioner. Primært ville jeg have noget på opleveren og havde mere end nok i mit selskab med den vordende fru Staffe. Ville man genopbygge Bulgarien stod det dem frit for, jeg ville ikke lægge dem hindringer i vejen, men omvendt ville jeg ikke slide min røv i laser. Ikke pga. medfødt dovenskab, men mere som et princip. Jeg var og er indædt modstander af hårdt fysisk arbejde.

Tarzan abernes konge

Vor gruppe bestod af de to piger, Uffe og undertegnede – ikke nogen imponerende styrke. Helt og aldeles var vi overladt til vor egen skæbne, vi hakkede – skovlede og kørte væk uden særlige påviselige resultater. Helt gik det i agurk, da Uffe syntes, at især pigerne trængte til underholdning og tronende på en trillebør læste op af Tarzan – abernes konge.

I den modsatte side af vor knoklede et hold rettroende. Flere var jord og betonarbejdere og vant til hårdt fysisk slid. De avancerede og efterhånden blev det mere og mere klart for alle, at vor indsats ikke bragte os frem imod målet.

Bemærk niveauforskel

Ved fyraften glattede man siden ud og huggede en vandret og lodret rille ud. Meget præcist regnede jeg vore «officielle» præstationer ud. Det var $0,9 \text{ m}^3$ for piger og $1,1 \text{ m}^3$ for hankønsvæsener. På papiret en flot præstation, men der blev knurret og med den tiltagende baggrundsstøj, blev gode råd dyre. Vi havde bemærket to unge mænd, der foretog sprængninger på steder, hvor der var sten, og hakken som værktøj led nederlag.

Jeg forespurgte, om man kunne sprænge i vort område. Det kunne man, vi skulle blot forsyne stedet med huller til ladningerne. I de følgende dag knoklede vi med store jernstænger og efterhånden lignede vort territorie en gammel ost.

Der sprænges

To nydelige, unge mænd dukkede op, hver med ca. fem kg. sprængstof i en kasse, hvor der også lå færdigmonterede lunter med detonatorer. Her overtrådte de groft en af de sikkerhedsregler, Uffe og jeg havde som erfaring fra krigen. Men det blev værre endnu. De stoppede sprængstoffet ned i hullet med lunte og detonator.

For at det ikke skulle være løgn, stoppede de det i bund med en træstok. Derefter fyldte de grus med småsten i hullet, og igen fik sprængladningen en tur med træstokken.

Kassen med sprængstof var anbragt lige op og ned ad ladningen i hullet. Gik ladningen i hullet, ville den udløse sprængstoffet i kassen. Det var ikke kun de to eksperters liv og førlighed, der var på spil, men også de brigademedlemmer, der opholdt sig i nærheden. Diplomatisk forsøgte vi at få eksperterne til ændre metode, men vi blev affejet med, at nu havde de foretaget flere tusinde sprængninger, så dette vidste de alt om.

Vi trak os væk og advarede kammeraterne i brigaden, men uden held. De gloede blot på os. Ladningerne gik som planlagt. Resultatet blev, at jordmasser røg over i de hårdt arbejdendes område.

De måtte til stor fortrydelse i de næste dage fjerne det, uden at det blev noteret på deres scoringsliste. Omvendt kunne vi nøjes med at glatte siderne ud og i nogen tid blot mærke af, så vore præstationer passede med det vedtagne.

Vi bad om et brigademøde. På dette informerede vi stille og roligt om den risiko alle løb, ved den lemfældige og sjuskede omgang med sprængstof. Man tvivlede på vor beretning, vi blev nærmest fejlet af som tåber. Et af vore krav blev derfor, at hvis «sprængningskommandoen» nærmede sig vort område, skulle den synligt og ved lyd markere sig, således, at man kunne bringe sig i passende dækning. Da man ikke ville gå ind på dette rimelige krav, meddelte jeg, at når og hvis jeg så skyggen af sprængningsfolkene, ville jeg nedlægge arbejdet og søge dækning. Også dette grinede man åbenlyst af.

Konsekvensen blev, at vi tit og ofte tilbragte timer ved og i floden. På vor vej derned havde vi opdaget, at der inde mellem majsens voksende store meloner. Dem forsynede vi os med, de læskede dejligt i den brændende hede.

En uge eller så senere lød to kæmpebrag lige efter hinanden.

Vi var ikke i tvivl, hovedladningerne var røget. Nu ville alle vore tvivlere yde førstehjælp – og var på vej til ulykkesstedet.

Uffe råbte til dem: «*Tag spande med til stumperne*».

Uforstand – ligegyldighed – sjusk kostede to unge livet.

Men vi fik fred.

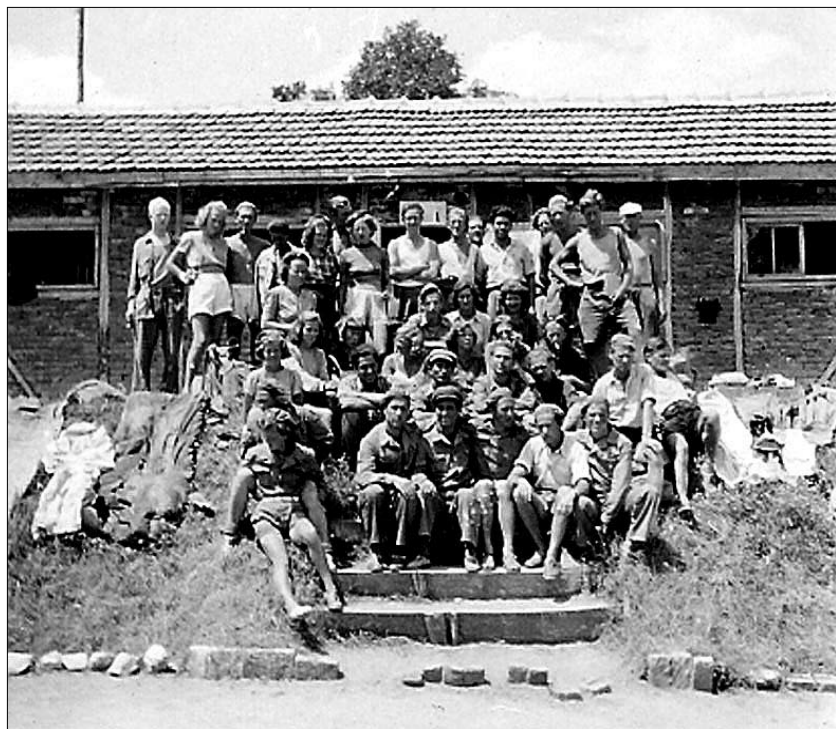
Du har krav på en forklaring:

Detonatoren er en meget tynd kapsel i aluminium. Indvendig fyldt med knaldkviksølv. Dette kan ved stød eller rystelse gå af. Det er så kraftigt, at sprænger det i en hånd, vil det smadre hånd og fingre. Derfor transporterede vi altid ladning og tændingsmidler skarpt adskilt.

For god ordens skyld!

I 1944 befalede man stop for sprængning af værnemagerfabrikker.

I denne periode (ca 3 måneder) brugte min gruppe 900 kg. sprængstof i småtingsafdelingen.

Brigaden samlet.

Bagerst tv. hr. og fru Staffe

Tandpine – Tandlæge – Blik

Efter nogle dage med en forfærdelig tandpine, var vore beholdninger af smertestillende midler sluppet op, men endelig havde bulgarerne fundet en løsning. Blik kunne blive behandlet, han skulle blot gå til nabobrigaden. Det gjorde han, og her blev jeg mere end overrasket. På den bare mark blev han anbragt på en skammel – tandlægens udstyr var en indretning, som mindede om en gammeldags rok. En person stod bag og trådte på en pedal, således at boret snurrede. Bedøvelse? Ikke her. Ikke manglende vilje – man havde simpelthen ikke bedøvelsesmidler.

Efter få minutter faldt Blik bevidstløs om – hjertestop. Han var i livsfare. Vi baksede med ham, han kom på højkant, men behandlingen var ikke slut. Tandlægen valgte nu at gå mere radikalt til værks.

Frem med en tang og ud med uhyret. Blik overlevede.

Private udflugter

Næsten dagligt blev vi advaret mod at forlade lejren. Fæle banditter lurede i bjergene. Nu kan man have forskellige meninger om denne dette – var det en form for overvågning – kontrolforanstaltning eller omsorg? Jeg ved det ikke, men hælder til det sidste, jeg tror, at man var bekymret for, at vi på en eller anden måde kom galt af sted.

I mineralbad

Vi havde fundet ud af, at der ca. fem km. borte fandtes et mineralbad. Vandet, som nærmest skulle være kogende, sprang ud af jorden og effekten var helbredende. I stegende hede vandrede vi af sted på en støvet landevej. Fremme fandt vi en bygning i tyrkisk stil og var snart omklædte. Det var noget spøjst at se mændenes påklædning – bukserne var af tykt stof – lange underbukser og undertrøjer – de kan ikke have frosset i tropevarmen. Piger for sig – mænd for sig. Pigerne dukkede fnisende op i bikini og snart gik deres munterhed op for os.

De lokale damer var i badet om ikke iført vinterfrakke så dog alle gevandter. Disse klæbede tæt til kroppen, så de egentlig var mere afslørende end ingenting. Gennemgående var de bulgarske kvinder »store« – omfangsrige med hængevom pga. forkert ernæring, og mange fødsler. Under senere besøg i 1991 kunne vi konstatere at socialismens velsignelser havde sat sit præg på kvinderne.

De var nu slanke og virkede sportstrænede, og lignede danske kvinder.

Badet var varmt – stank af svovl – men havde en lindrende effekt på møre lemmer. I 1991 forsøgte vi at finde dette bad, men det var revet ned, og erstattet af en klinik, hvor borgerne ganske gratis kunne få forskellige former for bad og dertil fysioterapeutisk behandling.

På besøg hos en landmand

En mand omkring de 50 år dukkede op i lejren – klædedragten var bondens – ren og pæn, men slidt og stammede sandsynligvis fra perioden før krigen. Søgende gik han rundt, jeg kontaktede ham, og på et næsten uforståeligt dansk forklarede han, at han ville tale med danskere for at høre, hvorledes vi havde det i Danmark. Flere bulgarere forsøgte diskret at finde ud af, hvad der foregik, men de forstod jo intet af vor samtale. Manden inviterede os hjem til sig, og vi aftalte et besøg.

Vi blev straks inviteret indenfor i stadsstuen. Møblerne stammede sandsynligvis fra 1920.erne – dugen på bordet var kniplinger – noget der for længst var gået af mode i Vesteuropa, da fremstillingsprocessen krævede håndlag og billig arbejdskraft. Rundt om stod nips og på en kommode stod billeder af deres børn, da vi spurgte til dem, bredte tavsheden sig – ingen tvivl, det ville de ikke snakke om – her skjultes en tragedie.

Bedre gik det, da vi spurgte om, hvordan han havde lært dansk. Jo, han havde været på en dansk højskole og havde her deltaget i forskellige landbrugskurser. Meget af det, han havde lært i Danmark, havde han senere gennemført i sit landbrug.

Vi blev spurgt, om vi ville have lidt at spise, men vi ville godt se hans landbrug først. Bygningerne var solidt bygget og meget velholdte, i modsætning til, hvad vi ellers havde set bag jerntæppet. På trods af mangel i årtier på maling, og hvad man ellers skulle bruge for at bevare værdierne, vidnede alt her om et par flittige og dygtige mennesker.

Husdyrene var alle i fin form – ligeledes en blomsterhave og en have med grønsager. Afgrøderne på markerne vidnede om en dygtig og samvittighedsfuld landmands arbejde.

Tilbage ved bordets glæder, blev vi noget forbløffede. Serveringen var saftvand fra egen avl – urtethe – sylteagurker og råt spæk i skiver. Lad mig tilstå, at dette fede spæk roterede noget rundt i munden, inden det gled videre i fordøjelsessystemet. Efter besøget diskuterede vi indbyrdes forskellen mellem denne landmands åbenbare glæde ved sin ejendom og det håbløse forfald, vi ellers kunne se i hele Østeuropa.

Lå årsagerne i den nød og elendighed en krig havde skabt? Apati?

Kunne det være, at ejendomsretten var frataget den enkelte borger? Kunne det skyldes, at staten og dermed partiet nu bestemte, hvad der var ret og vrang? Havde staten overtaget det kollektive ansvar og efterladt den enkelte borger med:

«Det nytter alligevel ikke syndromet»?

I lejren blev vi kontaktet af vor tidligere foredragsholder – som advarede os mod at tro på bondemanden, som efter partiets vurdering var kulak dvs. en storbonde, som af al magt søgte at bevare sin ejendomsret til sin bedrift, og som var mod at lade den indgå i et kollektivbrug. Derefter fiskede han efter, om bondemanden havde udtalt sig negativt om styret.

Frem med kattepoterne – faresignalerne var tændte.

Jeg kunne nu berolige denne chauvinist og efterplaprer med:

At for det første var kommunikationsniveauet under al kritik. For det andet gav bondemanden kun udtryk for sin glæde ved at have været i Danmark på en højskole, hvor man med oplysning bl.a. om den danske Andelsbevægelse søgte at forbedre de små landbrugeres kår.

Bonden havde ikke med et ord udtalt sig om forholdene i Bulgarien.

Dermed havde jeg gjort mit til, at den gæstfrie bulgarer ikke kom i klemme i det bulgarske overvågningssystem.

Gregor advarede også mod bondemanden – men nok med en noget anden bevæggrund end chauvinisten – vi skulle jo nødtigt miste vore politiske idealer.

Jeg blev temmelig vred og sagde:

«Det er muligt at bulgarere ikke er i stand til at tænke selv og på egen hånd finde frem til de holdninger deres samvittighed (hvis de har en sådan) byder dem. Det er muligt, at I har brug for barnepiger fra partiet, der fortæller jer, hvad I skal – og ikke skal – må og ikke må. Men fri mig for jeres behandling af os – at I er idioter, der skal have alt serveret med skeer – det er jeres problem, ikke vort. Husk lige og glem ikke, vi er vokset op i et kapitalistisk – demokratisk samfund, hvor man for at bevare magt, fylder os med løgn og bedrag fra morgen til aften. Vi er ikke idioter – vi kan udmærket bruge tænkere og selv finde vort ståsted».

Gregor rynkede brynene og gik – han var ikke fornærmet – men havde fået noget at tænke på.

I lejren knyttede vi os til en bulgarer ved navn Gregor.

Han var åben – ærlig – pålidelig – havde humor og havde blik for nuancerne – hos ham var tilværelsen ikke kun sort – hvid. Han var tolerant uden at være blottet for personlige holdninger.

Han blev vor ven, han ses yderst til højre

For god ordens skyld!

Under sovjetstyrets kollektivisering af det russiske landbrug blev 11 måske 13 millioner kulakker myrdet.

Museumsbesøg vi arresteres

Til venstre det køretøj som vi fik et lift med i 1948. De hjulede ben skyldes sandsynligvis underernæring i barneårene – engelsk syge og en muhammedansk hængerøv.

Billedet til højre er fra 1991, da det har lighedspræg med det køretøj, som vi fik et lift med i 1948, bringes det her. Forskel? Vor ekvipage havde to stude spændt for – tempoet var sandsynligvis det samme.

Om det var eventyrlyst – nysgerrighed eller behovet for at være alene og nyde hinandens selskab skal være usagt, men en weekend drager Lilian og jeg ud i den gloende sol på en landevej, som ikke var andet end en hullet grusvej mod nærmeste by, Kazanluk.

Vi daskede lidt rundt i byen og så på forretninger, hvilket var hurtigt overstået, men vinduet i en bagerforretning fascinerede os, for her lå dejligt Walesbrød med noget, der mindede om flødeskum måske glasur. Men vore forventninger blev en fiasko, da det viste sig at den hvide masse var en sur rygeost. Lidt efter listede en nydelig herre sig ind på os. Han udspurgte os og foreslog, at vi besøgte byens museum. Allerede ved første øjekast var alle faresignaler tændt. Fyren var partifunktionær (pamper) eller civil betjent. Sandsynligheden taler for, at man var blevet orienteret om vor færden.

Jeg tog ikke fejl – benklæderne var af bedste kvalitet, skjorten stammede fra det vilde vesten og dertil havde han et par dages skægstubbe – tegnet på hans fortravlede hverdag for folket. Han undte sig ikke tid til en borgerlig barbering.

Han nærmest klamrede sig til os – blive fri for ham kunne vi slet ikke. Vi tog med ham til museet, hvor han viste os rundt.

Nu har jeg i mit lange liv mødt mange fjollerøve, men ham her placerede sig så absolut i førergruppen. Han foreviste os en dampmaskine – den var opfundet af en russer, eller var det en bulgarer og sådan blev han ved.

På et tidspunkt betroede jeg Lilian, at når jeg sagde til, skulle hun gå på et toilet for at forsvinde – mødested værtshuset på byens torv. Hun forsvandt – fyren blev urolig og ville følge efter, men jeg holdt fast i ham og bad ham fortælle om nogle af de udstillede vidundere. Da jeg fandt, at Lilian havde fået et passende forspring, skulle også jeg på potten og så mit snit til at springe ud af et vindue.

Hurtigt fandt jeg Lilian, og meget hurtigt fandt vi et hotelværelse.

Senere hyggede vi os på en restaurant, hvor «mistænkelige» unge fra et amerikansk college kontaktede os. Ud på aftenen skal jeg på toilettet og spørger tjeneren:

«Bitte, wo finde ich das Abort».

Tidligt i det første daggry vækkes vi brutalt af byens højtalere; man appellerede til indbyggerne om at feje fortove og samle papir – i mønsterstaten skal alt være rent og pænt.

Lidt senere buldrer man på vor dør. Vi forholder os passive. Men da spøgen gentager sig en time senere, er Lilian ængstelig, og jeg må lukke op.

To højtstående politiofficerer bryder ind. Uden et ord undersøger de vore sengeklæder og de forhåndenværende skabe. Vi bliver bedt om at klæde os på og følge med.

Nede på gaden spørger jeg: – «Er vi arresteret?» – «Ja, det var vi.»

– «Godt så vil vi gerne have morgenmad i henhold til Haager og Genevekonventionen».

– «Så var vi ikke arresteret».

«Godt» sagde jeg, – «vi vil så spise vor morgenmad og tak for i dag». – Den gik ikke – for noget senere dukkede en lastbil op og vi blev kommanderet op på den. Turen gik nu tilbage til sikkerheden i lejren. På turen mødte vi det meste af brigaden på vej mod byen, hvortil Lilian bemærkede: «Nu får de da noget at beskæftige sig med».

Hvad havde fået disse ordenshåndhævere til at over reagere? Aages elendige tyske, såmænd. Skal du på lokum – hedder det ikke Abort, men Ab Ort med tryk på sidste ord.

Man havde troet, at Lilian havde aborteret – det var derfor de søgte efter blodspor. Historien vakte slet skjult munterhed i lejren også blandt bulgarerne.

Billedet er fra 1991.

Her ses hotellet, hvor vi blev forulempet, men også havde timer, der var værd at genopfriske.

Zipka passet

Facts:

Bulgariens historie er som Balkans for at sige det mildt – kaotisk – magthavere efter magthavere skiftede i en uendelighed,

I krigen mellem Rusland og Tyrkiet mødtes to hære i det 1300 meter høje Zipka pas, da voldsomme snestorme med ekstreme kuldegrader sætter ind. Efter nogen tid sendes en spejder op, og da han ser vagterne stå på deres poster og alt ånder fred og idyl, rapporterer han:

«Alt roligt i Zipka passet».

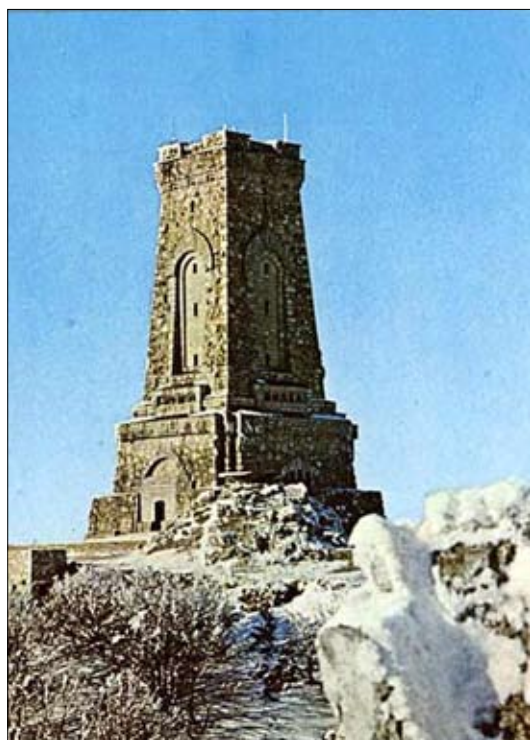
Sandheden var, at alle medlemmer i de to hære var frosset ihjel. Krigen ender med russisk sejr og dermed befrielse af Bulgarien for det tyrkisk, muslimske herredømme. Under Første og Anden Verdenskrig kæmpede Bulgarien på tysk side. I 1946 får kommunisterne magten efter en overvældende valgsejr.

Undervejs gjorde vi holdt ved en imponerende kirke med tilhørende kloster. Det har altid undret mig, at den katolske kirke har været i stand til i egne, hvor fattigdommen var udbredt, at fremtrylle disse prægtige bygningsværker.

Turen til Zipkapasset i 1948 foregik på ladet af russiske lastbiler, der havde gjort Anden Verdenskrig. I udseende og ydeevne mindede de om fordvogne fra 1930. Vi klamrede os fast på ladet på havebænke. Det tog timer at køre op ad den smalle, snoede bjergvej, hvor to køretøjer ikke kunne passere hinanden.

I kirken var adskillige ikoner i glas og ramme som dette. Denne helgendyrkelse bestod i, at man kyssede helgenbilledet, hvilket kunne ses ved, at ret mange damer havde afsat nydelige aftryk fra deres læbestift på glasset.

I passet fandtes de sædvanlige mindesmærker, men var ellers blottet for interesse. Da vi på vor tur i 1991 var på vej til Tyrkiet i et folkevognsrugbrød lagde vi vejen om Zipka passet og havde mere end svært ved at genkende stedet. Vejen op til passet var nu bred og asfalteret, så vi var oppe på ganske kort tid. Mindesmærkerne stod som dengang.

Vi belønnes for vor indsats

Som afslutning på brigadens indsats afholdtes et kæmpemøde, hvor andre brigader var mødt op. Taler i et væk blev holdt. Begeistrede råb og skrigen lød. Det var varmt og jeg lurepassede til, jeg hørte vore navne blive råbt op. Vi reagerede ikke før kammerater i vor brigade opfordrede os til at gå op på podiet. Denne mindede noget om en boksering. Her fik jeg og pigerne en medalje hæftet på brystet og man råbte hurra.

Tilbage blandt de danske brigadister fik vi læst og påskrevet, man hævdede, at vi kun ved svindel og humbug var udnævnt til Udarniker – arbejdshelte. Jeg vil medgive alle, at her var tale om ren svindel. Hvem af bulgarerne, der havde medvirket til svindelnumret, kan jeg kun gætte på.

Jeg er noget i tvivl, om denne medalje er den, vi fik på podiet, fordi jeg på et senere besøg i Berlin købte et helt læs for no money ved Brandenburger Tor.

Ved den bulgarske riviera – Sofia

Ved Sortehavets kyst i byen Varna nød vi – holdt vi noget af en luksusferie. Her var masser af restauranter – en herlig strand – priserne var i bund og vi havde for en gangs skyld rigeligt med penge. Sagen var nemlig den, at jeg på den sorte børs solgte armbåndsure, nylonstrømper og to par cowboy bukser.

Det var let omsættelige varer, derfor havde vi flere penge, end vi umiddelbart kunne bruge.

Varna er i dag kendt som feriemål for dansk ungdom, som drikker sig mere eller mindre sanseløse og dyrker sexlivets glæder og sørger til forargelse for mange. I Sofia mødte vi igen Uffe, som passede en dansk udstilling, og derfor som os og den nye bulgarske overklasse nød det søde liv.

Indgangen til den danske udstilling i Sofia.

Museumsforstander Uffe.

Han fik os indlogeret på byens fornemmeste hotel – a la d'Angleterre, brigaden var henvist til usle kollegieværelser. På hotellet blev Lilians sidste beholdning af undertøj og lignende nærmest revet væk. Nu stod vi med en masse penge – hvad skulle vi med dem? Flere i brigaden havde opdaget vor rigdom og bad om at få vekslet danske penge til Leva (den bulgarske valuta) – de fik alle vekslet til den stedlige sortbørs kurs og glemte helt den sædvanlige forargelse.

Domkirken i Sofia

en demonstration af rigdom

Da det ikke findes omtalt andre steder, vil jeg beskrive det statsligt drevne sort børs marked. Overalt bag jerntæppet, Jugoslavien dog undtaget, fandtes dollarbutikker. Her kunne man for dollars eller anden vestlig valuta købe vestlige luksusvarer af enhver art.

Konsekvens? Overalt, hvor man færdedes, fik man tilbud om veksling til en meget fordelagtig kurs. Det var så galt, at man i Handelsbanken i Kbh., hvis man kendte nøgleordet, for eksempel kunne købe en østmark for 25 øre. Det betød, at fattigrøve som os lystigt kunne gå på restaurant og bestille herreretter, vi normalt var afskåret fra. Fiduserne blev for god ordens skyld også brugt af fremtrædende dansk partifunktionær i DKP.

Da Lilians og mit samvær kvalitativt var så godt, at vi kunne forudse, at vi på et eller andet tidspunkt ville slå pjalterne definitivt sammen, måske endda med papir på alliancen, besluttede vi at bruge de nu overflødige penge på fremtidigt udstyr. Det blev til et læs frotté håndklæder med påskriften Dobro Utre – hvilket oversat skal tydes som God Morgen.

Da vi forlod Bulgarien, smed vi de nu overflødige penge ud ad vinduet på grænsestationen.

Illustrationer fra rejser i Bulgarien i 1991 og 2003

Tiggeriet havde ret mange
varianter.

Ved dette møde foretrak vi at gå i en bue uden om.

På restauranten var vi villige til at lade bamsen æde vore bøffer.

Det var givetvis uvant for denne ældre dame, at turisten pænt spurgte, om han måtte forevige hende.

Da jeg stak hende lidt småmønt fik jeg dette smil.

Hver gang jeg passerede hende smilede hun – ikke af begær – snarere fordi hun havde mødt lidt forståelse.

Lidt glæde i en tilværelse, hvor troen på en lykkelig fremtid var erstattet af håbløs fattigdom.

På vej hjem til hverdagen

I Odra Port (den polske færgehavn) blev togvognene parkeret på et sidespor, færgen var sejlet. Vi overnattede derfor i toget. Næste morgen så jeg Lilian ligge med soveposen trukket op over hovedet – noget var rivende galt – hun græd hjerteskræende. Under hendes protest trak jeg ned i soveposen og blev forfærdet.

Ansigtet var svulmet op til ukendelighed – øjnene var små smalle sprækker. I nattens løb var hun blevet overfaldet af moskitoer.

Kunne vi gøre andet end at lade tiden læge sårene? Hun forsøgte på alle måder at gemme sit opsvulmede ansigt og forlangte på færgen at få en kahyt. Jeg protesterede, fordi hvis og såfremt færgen skulle løbe på en mine, var ophold på dækket mere sikkert. Men stædigt holdt hun på sit.

Den kolde Krig og USAs baser Samfundstrussel – vi er farlige

Lilian var ansat i Krigsministeriets 3. kontor, men da efterretningstjenesten fik nys om hendes forbindelse til mig og vore rejser i Østeuropa, blev hun forflyttet fra Hærens Arkiv til en saltkælder fra Christian den Fjerdes tid. Her blev hun sat til at støve treårskrigen og slaget ved Dybøl Mølle af. Der gik dog ikke lang tid før hun havde fundet en noget mere interessant beskæftigelse.

Formålet med min beretning?

Primært:

Genopfriskning af minder

Sekundært:

**Skabe forståelse for en krigs
indirekte omkostninger.**

Sandheden er, at modstandskampen var et illegitimt, hårdt, beskidt, men nødvendigt arbejde, med blandt andet likvideringer, og at vi var lovløse.

Sandheden var også, at vi alle blev mere eller mindre forræede, afstumpe og ramt af KZ-syndromet, også vi der ikke endte i en KZ lejr.

KZ-syndromet benævnes i vore dage som en Post Traumatisk lidelse, og er karakteristisk ved mareridt, uforklarlige raseriudbrud – stemningsskift – dårlig koncentration og nedsat korttidshukommelse.

Mange isolerede sig. Vor «asociale» opførsel blev forstærket af, at vore politikere – vort krigsvæsen havde drejet 180 grader og fremstod som de ædle fædrelandskæmpere. Vi var gemt – glemt – smidt ud med opvaskervandet. Forholdsvis usminket har du her mødt unge – uden illusioner – med mistillid til alt og alle på grund af de erfaringer, de fik i en krig – uden tro på en tryk og fredelig fremtid.

De oplevede krigens vanvid – og senere dens omkostninger i et Europa i ruiner med mennesker, der af krigens gru var blevet fysisk og psykisk invaliderede.

Psykiske skader og den måde, de udarter sig på, kan der ikke opstilles generelle opskrifter på, dertil er oplevelser og de individuelle forskelle for store.

Indeks

A		Flerkoneri	49
Aksemagter	8	FN	75
Anti-Komininterpagten	57	Folkefronten	123
Auchwitz	103	Ford	14, 111
B		Franco	110, 125
Basel	37, 113	Fremmedlegion	36
Belene	134	Frikorps Danmark	57
Beograd	20, 22, 62, 130	G	
Boller, Willi	114	Genevekonventionen	144
Bosnien-Hercegovina	20	Gestapohovedkvarter	34
Broz, Josip = Tito	23	Gottwald	120
Budapest	95	Greifwald	133
C		Græske Borgerkrig	24
Casablancakonference	8	Göring	133
Churchill	8, 11, 125	H	
CIA	126	Hamborg	110, 113
Cuba	18	Hazek, Jaroslav	100
D		Hitler	22
Dagmarhus	34, 110	I	
De Forenede Nationer	8	Ikke-Angrebspagt	11, 21
Den røde Hær	99	J	
Dimitrov	133	Jaltakonference	8
Displaced person	15, 40, 112	Jezenice	44
DKP	60, 121, 127	K	
Dollarsbutik	149	Kazanluk	143
Dresden	35, 110	Kennedy	14
Dubcek	120	Kominform	16, 130
Dubrovnik	60	Kosovo	20
Dysenteri	59	L	
E		Leningrad	57
Eisenhower	11, 125	Leva	148
F		Lidice	103
Fink, Renthe	57	Lubliana	44

Indeks

Luftbro	14	S	
Luftwaffe	33	Sarajevo	20, 60, 65
M		Slansky, Rudolf	126
Marshallhjælp	13, 14, 122, 126	Slivovits	55
Masaryk	120	Sofia	147
Mercedes Benz	14, 111	Spartakus	11
Mihailović, Draža	23	Split	62
Montgomery	11	Stalin	8, 17, 59, 62, 126
Mostar	61	Stalingrad	102
Mussolini	21, 110	Stuttgart	102, 116
Münchenforliget	11	Svinoujscie	128
N		T	
Nationalbanken	110	Teherankonference	8
Nato	12, 18	Tempelhof	14
Nemila	32, 45, 55, 96	Teplice	106
Noske	11	Theresienstadt	104
Nurnberg	15	Tito	24, 25, 44, 58, 72, 81
O		Tjekko-Slovakiet	99
Oder-Neisse	9	Tjernobylværket	133
Odra Port	151	Tjetnikker	23
Opel	14, 111	Trieste	24
P		U	
Paris	36, 37, 41, 43	Ungdomsbrigaderne	66
Pavelić, Ante	21	Ustaša	21
Pedallokum	60	V	
Postonjagrotten	19	Verdensungdomsforbund	10
Prag	96	Vranduk	32, 47, 56, 70, 90
R		W	
Radić, Stefan	21	Warszawapagt	12
Reichwehr	11	Weimarregering	11
Roosevelt	8	Z	
Rosenbach	37, 131	Zagreb	20, 22
Rumænien	22	Zipka	133, 145

Kilder

Det dobbelte land; Miljenko, Jugovic

Tito; Folkets diktator; Krumm, Bjørn

Tito; Barnett, Neil

www.aau.dk/Forskning/...//jerntaepet-der-delte-europa.

www.information.dk/

wiki/Blokaden_af_Berlin

[http://www.koldkrig.dk/pdf/DET HUMANISTISKE FAKULTET](http://www.koldkrig.dk/pdf/DET_HUMANISTISKE_FAKULTET)

KØBENHAVNS UNIVERSITET Specialeafhandling

Lasse Kristensen Tjekkosloviets eksempel

www.imdb.com/title/

www.myspace.com/izetbegovic

bs.wikipedia.org/wiki/Pruga_Šamac-Sarajevo

www.Omladinska-pruga-Samac-Sarajevo

watch-free-movie-online.net/s_omladinska-pruga-samac-sarajevo

www.frikorps-danmark.dk

www.notablebiographies.com/St-Tr/Tito-Marshal.

www.titoville.com/

www.cpedia.com/wiki